

הכנסת

מרכז המחקר והמידע

המחלקה לפיקוח תקציבי

תיאור וניתוח הצעת תקציב משרד הכלכלה

לשנים 2015 ו-2016

מוגש לוועדת הכספים

כ"ג באלול תשע"ה

7 בספטמבר 2015

כתיבה: אילנית בר ואיתמר מילרד

אישור: אליעזר שוורץ, ראש תחום במחלקה לפיקוח תקציבי

הכנסת, מרכז המחקר והמידע

קריית בן-גוריון, ירושלים 91950

טל': 02 - 6408240 / 1

פקס: 02 - 6496103

www.knesset.gov.il/mmm

מסמך זה מוגש לוועדת הכספים לקראת דיון ב-8 בספטמבר 2015 בנושא תקציב משרד הכלכלה בהשתתפות שר הכלכלה. במסמך מובאים נתונים על תקציב המשרד בשנים 2013 ו-2014 ועל הצעת התקציב לשנים 2015 ו-2016, ומוצגים רקע כללי ונתונים על חלק מסוגיות העיקריות הנוגעות לתחומי הפעילות של המשרד כפי שבאים לידי ביטוי בהצעת התקציב.

1. תקציב המשרד

בתקציב שבאחריות משרד הכלכלה נכללים מספר סעיפי תקציב ובהם: סעיף 36 – "משרד הכלכלה", סעיף 38 – "תמיכות בענפי המשק" וסעיף 76 – "פיתוח תעשייה".¹ בלוח 1 להלן מוצג תקציב המשרד נטו בשנים 2013 ו-2014: תקציב מקורי, תקציב מאושר, תקציב ביצוע מזומן (ללא התחייבויות לשנה הבאה) ושיעור ניצולו ביחס לתקציב המאושר. כאמור, נתוני הביצוע המוצגים בלוח הם נתוני הביצוע מזומן בלבד. אם לוקחים בחשבון גם התחייבויות לשנה הבאה, הרי ששיעורי הביצוע גבוהים יותר כפי שמפורט לאחר הטבלה.

לוח 1: תקציב נטו של משרד הכלכלה בשנים 2013 ו-2014 (במיליוני ש"ח)²

2014				2013				שם תחום פעולה	סעיף
ניצול	ביצוע (מזומן)	מאושר	מקורי	ניצול	ביצוע (מזומן)	מאושר	מקורי		
81.5%	519	637	449	78.3%	487	622	446	שכר ותפעול	36-30
57.2%	42	73	59	50.0%	39	78	42	רגולציה, מחקר ואכיפה - שוק העבודה	36-40
88.5%	1,149	1,299	1,371	82.3%	1,057	1,285	1,181	עידוד תעסוקת הורים באמצעות סבסוד מעונות	36-41
37.3%	87	233	369	29.8%	57	191	205	עידוד תעסוקת אוכלוסיות ייעודיות	36-42
86.6%	205	236	192	79.9%	199	249	193	שירות התעסוקה	36-43
69.6%	707	1,015	825	73.0%	681	933	772	הכשרה מקצועית	36-44
0.0%	0	0	274	0.0%	0	0	223	רזרבה להתייקרויות ולמימון פעולות	36-45
61.1%	97	158	126	-	-	-	-	מנהלת השירות האזרחי-לאומי	36-60
76.8%	2,806	3,652	3,664	75.0%	2,519	3,358	3,062	משרד הכלכלה	36
85.0%	1,370	1,612	1,267	87.6%	1,189	1,357	1,289	המדען הראשי	38-30
76.0%	584	769	840	83.0%	1,083	1,305	691	עידוד המגזר העסקי	38-40
54.0%	16	30	4	0.0%	-	16	4	תמיכות בגופים ציבוריים	38-50
43.4%	20	46	21	30.8%	12	39	20	מלאי חירום	38-60
0.0%	0	0	31	0.0%	0	0	57	רזרבה	38-80
81.0%	1,991	2,458	2,162	84.1%	2,284	2,717	2,061	תמיכות בענפי המשק	38
77.3%	119	154	38	94.2%	130	138	39	השקעה בפיתוח תשתיות	76-10
0.0%	0	0	1	0.0%	0	0	2	רזרבה	76-80
77.3%	119	154	39	94.2%	130	138	41	פיתוח תעשייה	76
78.5%	4,915	6,264	5,864	79.4%	4,933	6,213	5,164	סך התקציב שבאחריות המשרד	

¹ בנוסף ישנם כמה גופים נוספים המצויים בתחום הפעילות של המשרד המתוקצבים בנפרד לרבות הרשות להגבלים עסקיים והמועצה הישראלית לצרכנות.

² **תקציב שנת 2013**: מאגרי המידע הממשלתיים, **תקציב וביצוע 2013**, תאריך כניסה: 26 בנובמבר 2014; **תקציב שנת 2014**: היחידה לניהול מידע, אגף החשב הכללי, דוא"ל: 6 בספטמבר 2015; **שיעור ביצוע**: תקציב הביצוע ביחס לתקציב המאושר.

- **בשנת 2013:** התקציב המקורי נטו שבאחריות המשרד הסתכם בכ-5.16 מיליארד ש"ח, התקציב המאושר הסתכם בכ-6.21 מיליארד ש"ח והביצוע הסתכם בכ-4.93 מיליארד ש"ח. שיעור הניצול ללא התחייבויות היה כ-79.4%. תקציב המשרד ברוטו (כולל ההוצאה המותנית בהכנסה) בשנת 2013 הסתכם ב-6.41 מיליארד ש"ח. יש לציין כי בתוספת ההתחייבויות לשנה הבאה שיעור הניצול ברוטו היה כ-99%³.
  - **בשנת 2014:** התקציב המקורי נטו שבאחריות המשרד הסתכם בכ-5.86 מיליארד ש"ח, התקציב המאושר הסתכם בכ-6.26 מיליארד ש"ח והביצוע הסתכם בכ-4.92 מיליארד ש"ח. שיעור הניצול ללא התחייבויות היה כ-78.5%. תקציב המשרד ברוטו הסתכם בשנת 2014 ב-6.38 מיליארד ש"ח ובתוספת ההתחייבויות לשנה הבאה שיעור הניצול ברוטו היה כ-99%⁴.
  - **בשנת 2013:** התקציב המקורי נטו לסעיף 36 הסתכם בכ-3.06 מיליארד ש"ח, התקציב המאושר הסתכם בכ-3.36 מיליארד ש"ח ותקציב הביצוע היה כ-2.52 מיליארד ש"ח. שיעור הניצול ללא התחייבויות היה כ-75%. התקציב ברוטו בשנת 2013 הסתכם ב-3.16 מיליארד ש"ח ובתוספת ההתחייבויות לשנה הבאה, שיעור הניצול ברוטו היה כ-98%.
  - **בשנת 2014:** התקציב המקורי נטו לסעיף 36 הסתכם בכ-3.66 מיליארד ש"ח, התקציב המאושר הסתכם בכ-3.65 מיליארד ש"ח ותקציב הביצוע היה כ-2.81 מיליארד ש"ח. שיעור הניצול ללא התחייבויות היה כ-76.8%. התקציב ברוטו בשנת 2014 הסתכם ב-3.3 מיליארד ש"ח ובתוספת ההתחייבויות לשנה הבאה, שיעור הניצול ברוטו היה כ-97%.
  - **בשנת 2013:** התקציב המקורי נטו לסעיף 38 הסתכם בכ-2.06 מיליארד ש"ח, התקציב המאושר הסתכם בכ-2.72 מיליארד ש"ח ותקציב הביצוע היה כ-2.28 מיליארד ש"ח. שיעור הניצול ללא התחייבויות היה כ-84%. התקציב ברוטו בשנת 2013 הסתכם בכ-3.03 מיליארד ש"ח ובתוספת התחייבויות לשנה הבאה היה שיעור הניצול ברוטו כ-99%.
  - **בשנת 2014:** התקציב המקורי נטו לסעיף 38 הסתכם בכ-2.16 מיליארד ש"ח, התקציב המאושר הסתכם בכ-2.46 מיליארד ש"ח ותקציב הביצוע היה כ-1.99 מיליארד ש"ח. שיעור הניצול ללא התחייבויות היה כ-81%. התקציב ברוטו בשנת 2014 הסתכם בכ-2.87 מיליארד ש"ח ובתוספת התחייבויות לשנה הבאה היה שיעור הניצול ברוטו כ-100%.
  - כאמור, נתוני הביצוע המוצגים בלוח מתייחסים לביצוע על בסיס מזומן בלבד, ובחלק מהתחומים שיעורי הביצוע נמוכים יחסית. עם זאת, אם לוקחים בחשבון גם את ההתחייבויות לשנה הבאה, הרי ששיעורי הביצוע עולים באופן משמעותי וקרובים ל-100%. לדוגמה, שיעור הביצוע (מזומן) של תחום עידוד תעסוקת אוכלוסיות ייעודיות עמד על 29.8% בשנת 2013 ו-37.3% בשנת 2014. עם זאת, בתוספת ההתחייבויות שיעור הביצוע עמד על כ-100% בשנים אלו.⁵
- בלוח 2 להלן מוצגת הצעת התקציב לשנים 2015-2016. הנתונים כוללים את ההוצאה, ההוצאה המותנית בהכנסה והרשאה להתחייב.

³ משרד האוצר, אגף החשב הכללי, [דוחות על ביצוע התקציב לשנת 2013](#), מאי 2014 (עמוד ד-39). התחייבויות במיליוני ש"ח: סעיף 36 = 765.3, סעיף 38 = 400.7, סעיף 76 = 7.8.

⁴ משרד האוצר, אגף החשב הכללי, [דוחות על ביצוע התקציב לשנת 2014](#), יולי 2015 (עמוד ה-38). התחייבויות במיליוני ש"ח: סעיף 36 = 749.4, סעיף 38 = 471.8, סעיף 76 = 34.9.

⁵ על פי ביאורי החשב הכללי, תת הביצוע במזומן נובע מכך שלקראת סוף השנה נחתמו התחייבויות רחבות היקף שיבוצעו לאחר תום שנת הכספים.

לוח 2: הצעת תקציב משרד הכלכלה 2015-2016 (במיליוני ש"ח)⁶

שיעור שינוי 2016-14	2016			2015			שם תחום פעולה	סעיף
	הרשאה להתחייב	הוצאה מותנית בהכנסה	הוצאה	הרשאה להתחייב	הוצאה מותנית בהכנסה	הוצאה		
14.4%	-	12.5	513.4	-	12.5	501.2	שכר ותפעול	36-30
-22.1%	8.4	7.6	45.7	8.8	3.4	45.0	רגולציה, מחקר ואכיפה - שוק העבודה	36-40
9.3%	191.0	-	1,498.1	236.5	-	1,330.5	עידוד תעסוקת הורים - סבסוד מעונות	36-41
-54.3%	54.3	-	168.4	48.0	-	122.7	עידוד תעסוקת אוכלוסיות ייעודיות	36-42
13.9%	-	4.0	218.5		4.0	194.9	שירות התעסוקה	36-43
5.2%	282.3	23.0	868.2	238.9	27.2	768.8	הכשרה מקצועית	36-44
-42.3%	158.4	-	157.7	-	-	4.1	רזרבה להתייקרויות ולמימון פעולות	36-45
51.4%	-	-	191.1	-	-	149.6	מנהלת השירות האזרחי-לאומי	36-60
-0.1%	694.5	47.1	3,661.2	532.2	47.1	3,116.7	משרד הכלכלה	36
7.8%	1,683.0	455.0	1,365.2	1,708.0	515.0	1,213.4	המדען הראשי	38-30
17.7%	901.6	32.9	989.0	860.3	32.9	669.3	עידוד המגזר העסקי	38-40
213.8%	-	-	11.4	-	-	17.9	תמיכות בגופים ציבוריים	38-50
-6.6%	-	10.0	19.3	-	10.0	19.3	מלאי חירום	38-60
68.2%	-	-	51.6	-	-	-	רזרבה	38-80
12.7%	2,584.6	497.9	2,436.5	2,568.3	557.9	1,919.8	תמיכות בענפי המשק	38
381.9%	191.0	60.0	183.3	189.0	60.0	131.1	השקעה בפיתוח תשתיות	76-10
947.9%			5.7				רזרבה	76-80
389.9%	191.0	60.0	189.0	189.0	60.0	131.1	פיתוח תעשייה	76
7.2%	3,470.1	605.0	6,286.6	3,289.5	665.0	5,167.6	סך התקציב שבאחריות המשרד	
10.2%			347,687			329,522	סך תקציב המדינה⁷	

מנתוני לוחות 1 ו-2 עולה:

⁶ משרד האוצר, הצעת תקציב משרד הכלכלה לשנים 2015-2016, אוגוסט 2015.
⁷ התקציב לחישוב מגבלת ההוצאה (סך התקציב נטו בניכוי תשלום חובות למעט החובות למוסד לביטוח לאומי).

- סך התקציב המקורי נטו לשנת 2015 שבאחריות המשרד מסתכם בכ- **5.17 מיליארד ש"ח**, ירידה נומינלית של כ- **11.9%** לעומת שנת 2014. ההוצאה המותנית בהכנסה מסתכמת בכ- 0.66 מיליארד ש"ח וההרשאה להתחייב מסתכמת בכ- 3.29 מיליארד ש"ח. סך התקציב המקורי נטו לשנת 2016 שבאחריות המשרד מסתכם בכ- **6.29 מיליארד ש"ח**, עלייה נומינלית של כ- 21.7% לעומת הצעת התקציב לשנת 2015. ההוצאה המותנית בהכנסה מסתכמת בכ- 0.60 מיליארד ש"ח וההרשאה להתחייב מסתכמת בכ- 3.47 מיליארד ש"ח.
- בין השנים 2014 ל-2015: תקציב סעיף משרד הכלכלה (36) ירד מכ- 3.66 לכ- 3.12 מיליארד ש"ח – ירידה של כ- **14.9%**. תקציב סעיף תמיכות בענפי משק (38) ירד מכ- 2.16 לכ- 1.92 מיליארד ש"ח – ירידה של כ- **11.2%**. תקציב סעיף פיתוח תעשייה (76) עלה מכ- 39 מיליון ש"ח לכ- 131 מיליון ש"ח – עלייה של כ- **239.9%**.
- בין השנים 2015 ל-2016: סעיף משרד הכלכלה (36) עלה מכ- 3.12 לכ- 3.66 מיליארד ש"ח – עלייה של כ- **17.5%**. סעיף תמיכות בענפי משק (38) עלה מכ- 1.92 לכ- 2.44 מיליארד ש"ח – עלייה של כ- **26.9%**. סעיף פיתוח תעשייה (76) עלה מכ- 131 מיליון ש"ח לכ- 189 מיליון ש"ח – עלייה של כ- **44.1%**.
- בסעיף משרד הכלכלה (36), עיקר הירידה בתקציב בין שנת 2014 לשנת 2015 נובעת מירידה נומינלית בסעיף הרזרבות להתייקרות ולמימון פעולות (45-36) של כ- 0.27 מיליארד ש"ח. וירידה בסעיף עידוד תעסוקת אוכלוסיות ייעודיות (42-36) של כ- 0.25 מיליארד ש"ח, בשנת 2016 מוצע להגדיל את תקציב סעיף זה בכ- 0.05 מיליארד ש"ח לעומת שנת 2015.
- סעיף 41-36, המיועד ל"עידוד תעסוקת הורים באמצעות סבסוד מעונות, משפחתונים וצהרונים" עלה נומינלית בתקציב המקורי לשנת 2016 בכ- 12.6% לעומת שנת 2015.

2. המדען הראשי

לשכת המדען הראשי במשרד הכלכלה פועלת מתוקף החוק לעידוד מחקר ופיתוח בתעשייה, התשמ"ד-1984. הרציונל הקיים בביצוע השקעות ממשלתיות במו"פ הוא כי קיים כשל שוק המצדיק סבסוד ציבורי – התועלת הנובעת מהשקעות במו"פ לכלל הציבור גבוהה מהתועלת הנובעת לחברה הבודדת, בשל זליגת המו"פ - העברת ידע מהחברה המפתחת לגופים אחרים.⁸

בלוח 3 להלן מוצג תקציב המדען הראשי בשנים 2013-2016 ושיעורי התקציב המקורי מול הצעת התקציב לשנים 2015-2016.

לוח 3: תקציב נטו של "המדען הראשי" (במיליוני ש"ח, מחירים שוטפים)⁹

שם סעיף	2013		2014		2015	2016	שינוי 13-15	שינוי 15-16
	מקורי	מאושר	מקורי	מאושר	מקורי	מקורי		
383001 מענקי מחקר ופיתוח תעשייתיים	476	545	363	723	406	492	-15%	21%
383002 מענקי מו"פ לשלבים מוקדמים	397	456	520	533	508	489	28%	-4%
383003 תשתיות מו"פ	44	30	50	56	55	62	25%	11%
383004 מו"פ בין-לאומי	339	326	303	299	245	289	-28%	18%
383010 רזרבה	32	-	32	-	-	34	-100%	
המדען הראשי	1,289	1,357	1,267	1,612	1,213	1,365	-6%	13%

⁸ אפלייד אקונומיקס בע"מ, פרופסור שאול לאד, ד"ר שלומי פריזט, דניאל וסרטל, "השפעת התמיכה הממשלתית במו"פ תעשייתי על המשק הישראלי", דוח מסכם, יוני 2008.

⁹ **תקציב שנת 2013**: מאגרי המידע הממשלתיים, **תקציב וביצוע 2013**, תאריך כניסה: 26 בנובמבר 2014; **תקציב שנת 2014**: היחידה לניהול מידע, אגף החשב הכללי, דוא"ל: 6 בספטמבר 2015; **תקציב 2015-2016**: משרד האוצר, הצעת תקציב משרד הכלכלה לשנים 2015-2016, אוגוסט 2015.

מנתוני הלוח עולה כי בין השנים 2013 ל-2015 יש ירידה נומינלית של כ-6% בתקציב המקורי של המדען הראשי. בהצעת התקציב לשנת 2016 יש עלייה של 13% בתקציב המדען הראשי לעומת הצעת התקציב לשנת 2015. בין השנים 2013 ל-2015 ישנו גידול של כ-28% במענקי מו"פ לשלבים מוקדמים וגידול של כ-25% בתשתיות מו"פ, וירידה של כ-28% במו"פ הבין לאומי.

נציין, כי נוסף על התקציב נטו, לרשות המדען הראשי עומדת הוצאה מותנית בהכנסה בסכום של כ-0.5 מיליארד ש"ח בשנת 2015 וכ-0.45 מיליארד ש"ח בשנת 2016. בנוסף בשנת 2015 קיימת מסגרת של הרשאה להתחייב בסכום של 1.71 מיליארד ש"ח (גידול של כ-0.39 מיליארד ש"ח ביחס לשנת 2014), ובשנת 2016 מסגרת של כ-1.68 מיליארד ש"ח.

חוק להקמת הרשות הלאומית לחדשנות טכנולוגית, התשע"ה-2015 אושר ב-29 ביולי 2015. בחוק נקבע כי תוקם רשות לאומית על בסיס לשכת המדען הראשי ועמותת מתימו"פ (מרכז התעשייה הישראלית למחקר ופיתוח). הרשות תחליף את המדען הראשי ואת עמותת מתימו"פ ותספק כלים לחדשנות טכנולוגית תוך גמישות רבה יותר מזו הקיימת כיום בתכנון והפעלת כלי תמיכה שונים ומגוונים.¹⁰

3. ייצוא

בשנת 2014 גדל התמ"ג בשיעור של כ-2.6% (במחירים קבועים), לעומת גידול של 3.3% בשנת 2013. שיעור צמיחת התמ"ג מתון יחסית ומיוחס בין היתר להאטה בכלכלה העולמית אשר מתבטאת בין היתר בירידה בביקושים לייצוא הישראלי במדינות המפותחות.¹¹ נציין, כי מהרבעון השני של שנת 2013 לרבעון השני של שנת 2015 הייצוא הישראלי קטן בשיעור ריאלי של 6.9%. בלוח 4 להלן מוצגת התפלגות ייצוא הסחורות מישראל לפי יבשות/מדינות היעד במיליוני דולרים בשנים 2000 ו-2013, משקל ייצוא הסחורות ליבשת/מדינה מסך הייצוא ושיעור השינוי בין השנים 2000 ל-2013.¹²

לוח 4 – ייצוא סחורות לפי יעד בשנים 2000 ו-2013 (מיליוני דולרים)¹³

שיעור שינוי 2000-13	2013		2000		יבשת/מדינה
	משקל מסך הייצוא	מיליוני דולרים	משקל מסך הייצוא	במיליוני דולרים	
130%	36%	24,028.0	33%	10,428.7	אירופה
61%	31%	20,830.2	41%	12,933.4	אמריקה
232%	3%	2,334.3	2%	703.8	מזרח: אמריקה הלטינית
188%	25%	16,725.6	19%	5,817.0	אסיה
302%	3%	2,237.9	2%	557.0	מזרח: הודו
-11%	1%	744.4	3%	838.7	יפן
1003%	4%	2,886.4	1%	261.6	סין
113%	5%	3,059.6	5%	1,433.5	ארצות בלתי מסווגת
174%	2%	1,494.7	2%	546.0	אפריקה
165%	1%	650.3	1%	245.1	אוקיאניה
113%	100%	66,788.4	100%	31,403.7	סך הכול

¹⁰ משרד הכלכלה, הודעות דובר, [הכנסת אישרה בקריאה שניה ושלישית את הקמת הרשות הלאומית לחדשנות טכנולוגית](#), 30 ביולי 2015.

¹¹ משרד האוצר, הצעת תקציב משרד הכלכלה לשנים 2015-2016, אוגוסט 2015, עמוד 21.

¹² פרט לנתוני ייצוא לפי יבשת מוצגים בלוח נתונים על ייצוא לסין, הודו, יפן ואמריקה הלטינית כחלק ממטרות הממשלה לחזק את הקשרים הכלכליים איתן. הנתונים על אמריקה הלטינית כוללים את אמריקה המרכזית ואמריקה הדרומית.

¹³ הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, שנתון סטטיסטי לישראל 2014, [לוח 16.5 – יבוא לפי ארץ קנייה ויצוא לפי ארץ יעד](#), כניסה: 7 בספטמבר 2015.

מנתוני הלוח עולה כי בשנת 2000 ייצוא הסחורות היה בסך כ-31.4 מיליארד דולר, ובשנת 2013 עמד הייצוא על כ-66.8 מיליארד דולר, גידול בשיעור של כ-113%. מהנתונים עולה כי בשנים אלו חל שינוי מסוים בהתפלגות הייצוא לפי יבשות/מדינות היעד, כך לדוגמה:

- בין השנים 2000 ל-2013: משקל הייצוא לאמריקה ירד מ-41% ל-31%, משקל הייצוא לאירופה עלה מ-33% ל-36% ומשקל הייצוא לאסיה עלה מ-19% ל-25%.
- בין השנים 2000 ל-2013: הייצוא לאסיה גדל מ-5.8 מיליארד דולר ל-16.7 מיליארד דולר, גידול של כ-188%; הייצוא לאירופה גדל מ-10.4 מיליארד דולר ל-24 מיליארד דולר, גידול בשיעור של כ-130%; הייצוא לאמריקה גדל מ-12.9 מיליארד דולר ל-20.8 מיליארד דולר, גידול בשיעור של כ-61%.
- מניתוח מספר מדינות יעד באסיה עולה כי בין השנים 2000 ל-2013: הייצוא להודו גדל מ-0.5 מיליארד דולר ל-2.2 מיליארד דולר, גידול של כ-302%, הייצוא להודו היה בשנת 2013 כ-3% מסך הייצוא. הייצוא ליפן קטן מ-0.84 מיליארד דולר ל-0.74 מיליארד דולר, ירידה של כ-11%, הייצוא ליפן היה בשנת 2013 כ-1% מסך הייצוא. הייצוא לסין גדל מ-0.26 מיליארד דולר ל-2.88 מיליארד דולר, גידול של כ-1003%, הייצוא לסין היה בשנת 2013 כ-4% מסך הייצוא.
- הייצוא לאמריקה הלטינית גדל מ-0.7 מיליארד דולר בשנת 2000 ל-2.33 מיליארד דולר בשנת 2013, גידול של כ-232%. הייצוא לאמריקה הלטינית היה בשנת 2013 כ-3% מסך הייצוא.

אחד מהיעדים של משרד הכלכלה הוא קידום הייצוא וסחר החוץ של ישראל, ובמסגרת זו הרחבת הקשרים הכלכליים של ישראל בין היתר עם מדינות באסיה ובאמריקה הלטינית.¹⁴ בהקשר זה נציין כי בשנים האחרונות התקבלו מספר החלטות ממשלה שמטרתן להגדיל את סחר החוץ עם מדינות אלו ומשרד הכלכלה נקט במספר צעדים למימוש החלטות אלו.¹⁵ מהנתונים שהוצגו בלוח 4 עולה כי אכן חל שינוי בתמהיל הייצוא הישראלי בשנים האחרונות (עד 2013), ויש לבחון האם מגמה זו אכן נמשכת וכיצד ניתן לחזקה.

4. שוק העבודה

4.1. נתונים על שוק העבודה

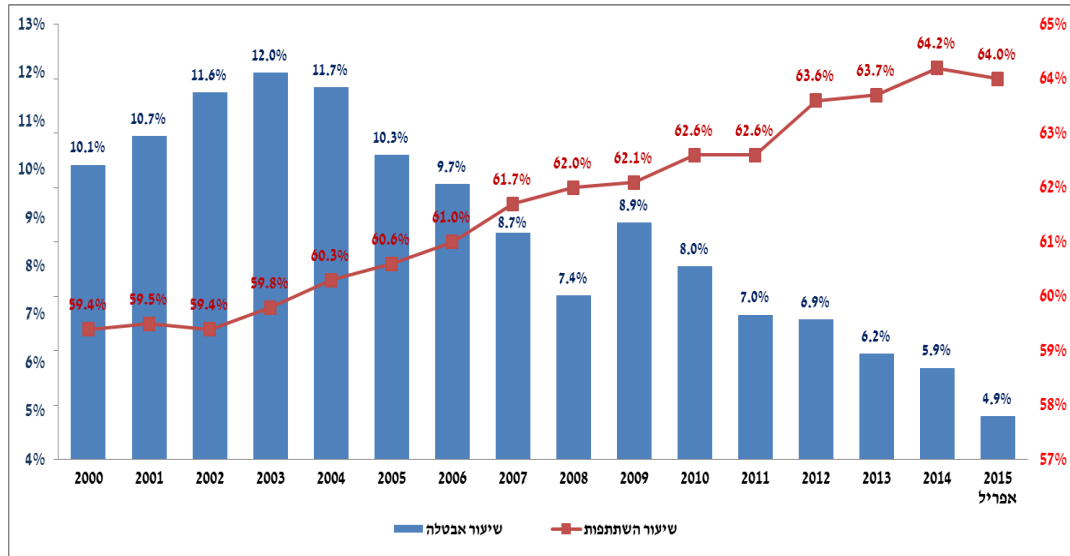
בתרשים 1 להלן מוצגים שיעורי ההשתתפות בשוק העבודה בישראל מגיל 15 ומעלה ושיעורי האבטלה במשק משנת 2000 ועד לאפריל 2015.

¹⁴ שם, עמוד 43.

¹⁵ משרד האוצר, הצעת תקציב משרד הכלכלה לשנים 2015-2016, אוגוסט 2015, עמוד 43.

תרשים 1: שיעורי השתתפות בשוק העבודה ושיעורי אבטלה¹⁶

מנתוני התרשים עולה כי שיעור ההשתתפות בשוק העבודה (גילאי 15 ומעלה) עלה מ-59.4% בשנת 2000 לרמה של 64.2% בשנת 2014. נוסף על כך, שיעור ההשתתפות של גילאי העבודה העיקריים, בני 25-64, הגיע בשנת 2012 ל-78.7%, לעומת 76.1% בממוצע במדינות ה-OECD.¹⁷ שיעור האבטלה ירד מ-10.1% בשנת 2000 ל-5.9% בשנת 2014. נתונים אלו מעידים על גידול ניכר בשוק העבודה בעשור האחרון. יחד עם זאת, ממחקר שנערך בעבר במשרד הכלכלה עולה כי השכר למשרה פנויה¹⁸ עמד בממוצע על כ-60% מהשכר הממוצע במשק.¹⁹ מחקר אחר מעלה כי קרוב ל-90% מהמשרות החדשות שנוצרו ממחצית 2013 עד מחצית 2014 הם בענפים בהם השכר הממוצע נמוך מהשכר הממוצע במשק.²⁰

אחד מהדגשים בהצעת תקציב משרד הכלכלה לשנות התקציב 2015 ו-2016, הוא הגדלת שיעורי התעסוקה וההשתתפות במשק. המשרד, בין השאר יפעל לעידוד תעסוקת חרדים ועידוד תעסוקת ערבים. עידוד תעסוקת חרדים יעשה באמצעות יישום תוכנית החומש אשר כוללת הפעלת מרכזי הכוון ייעודיים, קידום תוכניות להכשרות בשיתוף עם המעסיקים, הקמת מרכזי הכוון לעידוד יזמות עסקית ועוד. עידוד תעסוקת ערבים יעשה בין השאר באמצעות הפעלה של כ-20 מרכזי הכוון ייעודיים, הגדלת ההכשרה המקצועית באמצעות שוברים וסיוע בהשמה בחברות טכנולוגיות.²¹ בתרשים 2 להלן שיעורי התעסוקה לפי קבוצות אוכלוסייה.

¹⁶ הלמ"ס, [סקרי כוח אדם](#), שנים שונות. נתונים משורשרים בשנים 2000-2013. עיבודי מרכז המחקר והמידע של הכנסת.

¹⁷ בנק ישראל, דוח שנתי 2012, [פרק ה' – שוק העבודה](#), מרס 2013, עמ' 151.

¹⁸ משרה פנויה מוגדרת כמשרה אשר המעסיק מחפש באופן פעיל עובדים מחוץ לארגון כדי לאיישה.

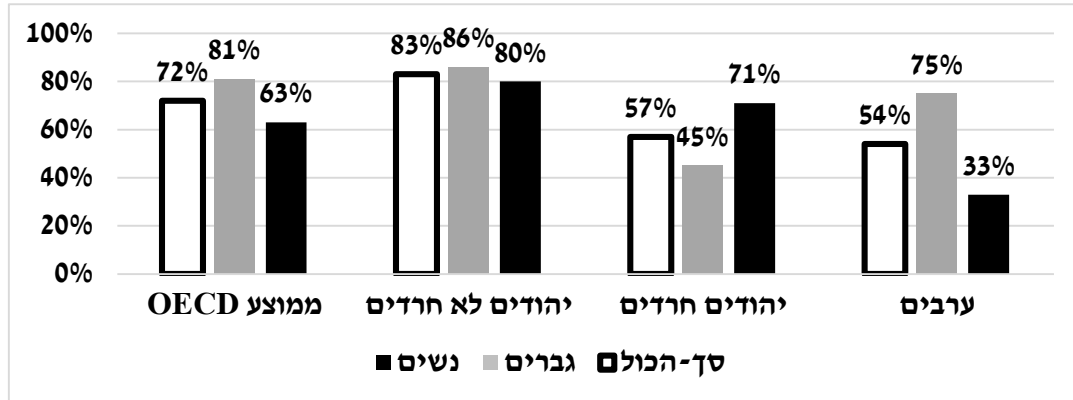
¹⁹ מינהל מחקר וכלכלה, משרד הכלכלה, [מבנה משלחי יד במשרות פנויות בשכר נמוך ובשכר גבוה במגזר העסקי](#), 4 באוקטובר 2010.

²⁰ אלכס זבוינסקי, כלכלן ראשי, מיטב דש, [סקירה שבועית](#), 11 במאי 2014.

²¹ משרד האוצר, הצעת התקציב לשנים 2015 ו-2016 של משרד הכלכלה, אוגוסט 2015, עמ' 45.

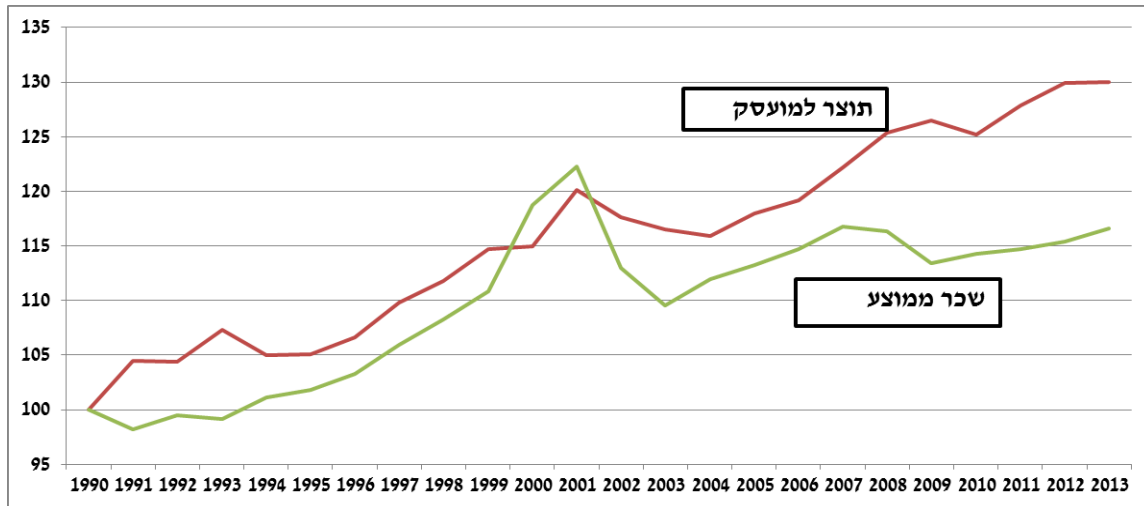
תרשים 2 - שיעורי התעסוקה לפי קבוצת אוכלוסייה ומגדר, גילאים 25-64 (2014)²²

מהנתונים בתרשים עולה כי שיעורי התעסוקה בקרב גברים יהודים לא חרדיים (86%) ובקרב נשים יהודיות לא חרדיות (80%) גבוה משיעורי התעסוקה בממוצע מדינות ה-OECD (81% ו-63% בהתאמה). שיעורי התעסוקה בקרב נשים חרדיות (71%) גבוה משיעורי התעסוקה של נשים בממוצע מדינות ה-OECD אך נמוך משיעור התעסוקה בקרב נשים יהודיות לא חרדיות ואילו שיעור התעסוקה של גברים חרדים (45%) נמוך ממוצע ה-OECD. שיעורי התעסוקה בקרב גברים ערבים (75%), נמוך משיעור התעסוקה בקרב גברים יהודים לא חרדים (86%) וגבוה משיעורי התעסוקה בקרב גברים יהודים חרדיים (45%). שיעור השתתפות של נשים ערביות נמוך ועומד על 33% לעומת 80% בקרב נשים יהודיות לא חרדיות.

בתרשים 3 להלן מתוארת התפתחות מדד התוצר למועסק ומדד השכר הריאלי משנת 1990 עד שנת 2013.

תרשים 3: התפתחות מדד התוצר למועסק ומדד השכר הריאלי²³

מהנתונים עולה כי בשנים 1990 עד 2002 שיעור הגידול בשכר הריאלי הממוצע (17.6%) היה גבוה מעט משיעור הגידול בתוצר למועסק (13%). לעומת זאת, משנת 2002 ועד שנת 2013 חלה התבדרות – שיעור הגידול בתוצר למועסק גדל בשיעור מצטבר של כ-10.5%, ואילו השכר הריאלי הממוצע עלה בשיעור מצטבר של כ-3.1%. סך התוצר למועסק עלה בשנים 1990-2013 בשיעור מצטבר של כ-20.9%, לעומת עלייה של 16.6% בשכר הממוצע.

²² משרד האוצר, הצעת התקציב לשנים 2015 ו-2016 של משרד הכלכלה, אוגוסט 2015, עמ' 27.

²³ בנק ישראל, סטטיסטיקה, [תוצר מקומי גולמי](#), [מועסקים](#), [שכר ריאלי לישראלים](#), תאריך כניסה: 30 בנובמבר 2014, עיבודי מרכז המחקר והמידע של הכנסת.

4.2. פערי שכר

כאמור, בעשור האחרון חל גידול ניכר בשוק העבודה בישראל. ואולם, מרבית המשרות החדשות היו בשכר נמוך יחסית, וכך פערי השכר עלו והשכר הממוצע עלה בשיעור נמוך יחסית. בלוח 5 להלן מפורטים נתונים על פערי שכר בישראל לעומת הממוצע במדינות ה-OECD.

לוח 5: פערי שכר בישראל ובמדינות ה-OECD (ממוצע)²⁴

OECD		ישראל		פער שכר
2013	2003	2013	2003	
17.1%	17.6%	22.1%	23.4%	משקל מקבלי שכר נמוך
3.46	3.49	4.91	5.07	יחס עשירון תשיעי/ראשון
15	17	22	25	פער מגדרי
38	39	54	52	פער גילאי 54-25/24/15
22	21	29	21	פער השכלה בינונית/נמוכה (2012)
-56	-50	-52	-51	פער השכלה גבוהה/בינונית (2012)

מההשוואה בלוח עולים הדברים האלה:

- **שיעור מקבלי שכר נמוך** (משקל בעלי שכר של פחות משני-שלישים מהשכר החציוני מסך השכירים) בישראל עמד בשנת 2013 על 17.1% – גבוה לעומת המשקל הממוצע במדינות ה-OECD, שבשנת 2013 היה 17.1%.
  - **יחס עשירון תשיעי לעשירון ראשון** (נמדד על-ידי היחס בין הגבול העליון של העשירון התשיעי לגבול העליון של העשירון הראשון). בישראל עמד בשנת 2013 על 4.91 – ירידה לעומת 2003. היחס בישראל גבוה במידה ניכרת מהממוצע במדינות ה-OECD. עם זאת, בישראל היחס ירד בעשור האחרון ואילו במדינות המפותחות נשמרה יציבות. לפי ה-OECD, פערי השכר עלו במדינות שבהן רמת האי-שוויון נמוכה יחסית (כמו המדינות הנורדיות) וירדו במדינות שבהן היא גבוהה יחסית, כמו ישראל.
  - **פער השכר המגדרי** (נמדד על-ידי הפער בין השכר החציוני של גברים לשכר החציוני של נשים חלקי השכר החציוני של גברים) בישראל עמד בשנת 2013 על 22 – גבוה לעומת הממוצע ב-OECD, שהוא 15.
  - **פער שכר לפי גיל** (הפער בין השכר החציוני של גילאי 54-25 לשכר החציוני של גילאי 24-15 (או 55-64) חלקי השכר החציוני של גילאי 54-25) בישראל עמד בשנת 2013 על 54 – גבוה במידה ניכרת מהפער הממוצע במדינות ה-OECD, שהוא 38.
  - **פער שכר בין בעלי השכלה בינונית לבעלי השכלה נמוכה** (פער השכר החציוני של בעלי השכלה בינונית לשכר החציוני של בעלי השכלה נמוכה חלקי השכר החציוני של בעלי השכלה בינונית) בישראל עמד בשנת 2012 על 29 גבוה ביחס לממוצע במדינות ה-OECD שעומד על 22.
- נתונים אלו מעידים כי פערי השכר בישראל לפי משתנים שונים (עשירונים של הכנסה, גיל, מגדר והשכלה) גבוהים במידה ניכרת מפערי השכר במדינות המפותחות.**

4.3. הוצאה ממשלתית על שוק העבודה

אחד מתפקידיו המרכזיים של משרד הכלכלה הינו תמיכה בשוק העבודה בישראל תוך דגש על יצירת מקומות עבודה שמקורם בצרכים כלכליים ועסקיים יציבים, תוך מתן עדיפות לאזורי הפריפריה ולישובים בהם שיעור

²⁴ OECD, Employment Outlook 2015, [Earnings dispersion and incidence of high and low pay, Relative earnings: gender, age and education gaps](#), Retrieved: September 7, 2015.

האבטלה גבוהה.²⁵ ניתן לחלק את ההוצאה הממשלתית על תמיכות בשוק העבודה להוצאה פעילה ולהוצאה פסיבית. ההוצאה הממשלתית על מדיניות פעילה בשוק העבודה (Active Labor Market Policy) היא פעילות הכוללת הכשרות מקצועיות, עידוד תעסוקה, יצירת מקומות עבודה חדשים, תמיכה במציאת עבודה. ההוצאה הממשלתית על מדיניות פסיבית בשוק העבודה כוללת בעיקר מתן דמי אבטלה למובטלים.

בישראל ההוצאה הממשלתית על מדיניות פעילה בשוק העבודה נכללת בעיקר בסעיפי תקציב השייכים למשרד הכלכלה, למשרד האוצר ולמשרד לקליטת העלייה. כלי המדיניות הם בין השאר הכשרות מקצועיות, מס הכנסה שלילי, תוכנית לקליטת מדענים עולים (קמ"ע) והטבות לעידוד תעסוקה.

בלוח 6 להלן מרכיבי ההוצאה הממשלתית הפעילה בשוק העבודה באחוזים מהתוצר.

לוח 6: מרכיבי ההוצאה הממשלתית בשוק העבודה באחוזים מהתוצר (2011)²⁶

סעיף	ישראל	ממוצע OECD
אדמיניסטרציה וארגון	0.02%	0.14%
הכשרה	0.08%	0.15%
עידוד תעסוקה	0.05%	0.11%
תמיכה תעסוקתית למוגבלים ושיקום	0.02%	0.09%
יצירת מקומות עבודה ישירות	0.00%	0.05%
תמריצים לחברות הזנק	0.00%	0.02%
סך הכול פעילות אקטיבית בשוק העבודה	0.17%	0.56%
תמיכה במובטלים	0.57%	0.83%
מימון פרישה	0.00%	0.07%
סך הכול פעילות פסיבית בשוק העבודה	0.57%	0.90%
סך הכול פעילות בשוק העבודה	0.74%	1.46%

לפי נתוני ה-OECD, בשנת 2011, ההוצאה בישראל על שוק העבודה היא 0.74% מהתוצר, כאשר ההוצאה הממוצעת במדינות ה-OECD היא 1.46%, כלומר ההוצאה בישראל היא כמחצית מההוצאה הממוצעת במדינות ה-OECD. ההוצאה בישראל על מדיניות **פעילה** בשוק העבודה עמדה על 0.17%, כאשר ההוצאה הממוצעת במדינות ה-OECD עמדה על 0.56%, כלומר ההוצאה בישראל היא כשליש מההוצאה הממוצעת במדינות ה-OECD.

5. פריון העבודה²⁷

5.1. נתונים על פריון העבודה

הצמיחה של התוצר המקומי הגולמי (להלן התוצר או התמ"ג) היא גורם חשוב בהתפתחות החברתית-כלכלית של המדינה. הצמיחה של התמ"ג מורכבת מהשינויים במלאי ההון הפיזי, בתשומת העבודה, במלאי ההון האנושי ובפריון הכולל. **הפריון הכולל** מהווה מדד ליעילות וניתן להגדירו ככמות המיוצרת על-ידי יחידת גורם ייצור (כמו עבודה או הון) והוא מחושב כיחס בין התפוקה ובין תשומות העבודה וההון בהתאם למשקל היחסי של כל אחד

²⁵ משרד הכלכלה, [אודות המשרד](#), גישה 7 בספטמבר 2015.

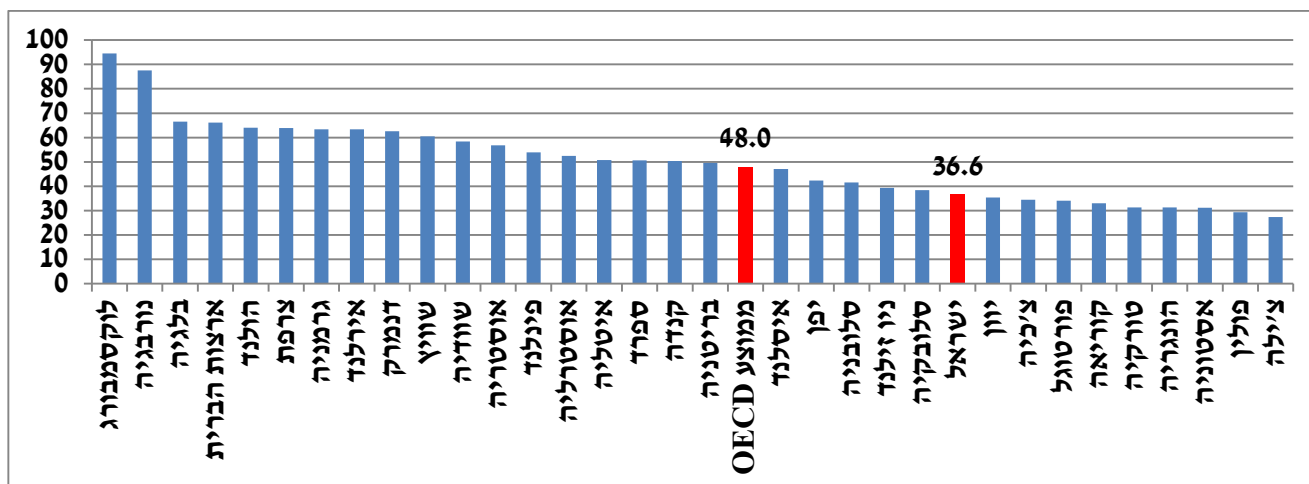
²⁶ OECD, [Public expenditure and participant stocks on LMP](#), accessed: September 7, 2015.

²⁷ הפרק מבוסס על: עמי צדיק ואליעזר שוורץ, [פריון העבודה בישראל בהשוואה למדינות המפותחות והגורמים המשפיעים](#), מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 2 ביולי 2015.

מהם. תרשים 4 להלן מפרט את פריון העבודה (במונחי התוצר מקומי הגולמי לשעת עבודה) בישראל ובמדינות המפותחות בשנת 2013.

תרשים 4 – התוצר לשעת עבודה בישראל ובמדינות המפותחות (בדולרים PPP לשעת עבודה, 2013)²⁸

מהנתונים בתרשים עולה כי התוצר לשעת עבודה בישראל עמד בשנת 2013 על כ-36.6 דולר, בהשוואה לכ-48 דולר בממוצע במדינות המפותחות, נמוך בשיעור של כ-24%. יש לציין כי בחישוב התוצר למועסק הפער הוא נמוך יותר, וזאת בגין הסיבה ששעות העבודה של המועסק הישראלי בשנה רבות יותר משעות העבודה הממוצעות של המועסקים במדינות המפותחות. יחד עם זאת יש לציין כי הנתונים על ישראל כוללים עובדים זרים, לעומת זאת לא ברור אם ביתר המדינות המפותחות הנתונים כוללים עובדים זרים. ללא עובדים זרים הפריון בישראל עמד על כ-40.7 דולר לשעת עבודה, והפער בין ישראל לממוצע במדינות המפותחות נמוך יותר.²⁹

לפי תיאוריה כלכלית המכונה 'התכנסות מותנית', מדינות העולם יתכנסו בטווח הארוך לתוואי פריון עבודה דומה, כאשר ההבדלים ביניהן ישקפו הבדלים מבניים כגון איכות המוסדות והרגולציה והבדלים בעצימות ההון הפיזי והאנושי. המשמעות היא ששיעור הגידול של הפריון עד להתכנסות במדינות בעלות פריון נמוך יהיה גבוה יחסית ושיעור הגידול של הפריון במדינות בעלות פריון גבוה יהיה נמוך יחסית.³⁰ בישראל, למרות שרמת הפריון נמוכה יחסית, גם שיעור הגידול של הפריון בשנים 2000 עד 2015 נמוך יחסית, כלומר ישראל אינה מצליחה להתכנס לשיעורי פריון גבוהים המאפיינים את הכלכלות המפותחות.³¹

5.2. סיבות לפריון עבודה נמוך בישראל

ניתן להסביר את פריון העבודה הנמוך יחסית בישראל ושיעור הגידול הנמוך יחסית בישראל, לפי כמה גורמים עיקריים, המצויים בין היתר בתחום האחריות של משרד הכלכלה כמפורט להלן:³²

מלאי ההון הפיזי: ככל שהיקף ההון הפיזי גדול יותר ניתן לייצר יותר בעזרת כל עובד. ניתן לבחון את היקף ההון הפיזי לפי שיעור ההשקעה בהון. לפי בנק ישראל,³³ בשנים 2000-2011 שיעור ההשקעה בישראל היה 17% מהתוצר בהשוואה לכ-22% מהתוצר במדינות ה-OECD. לפי הדוח, שיעור ההשקעה הנמוך יחסית בישראל מסביר כמחצית

²⁸ OECD, [Level of GDP per capita and productivity](#), accessed: June 15, 2015.

²⁹ מרק פלדמן, ראש תחום סטטיסטיקה של עבודה, דוא"ל, 25 באוגוסט 2015.

³⁰ בנק ישראל, דוח שנתי 2012, [תיבה ב'-1 - פריון העבודה בישראל מפרספקטיבה בין לאומית](#), מרס 2013.

³¹ OECD, [Level of GDP per capita and productivity](#), accessed: June 15, 2015. Data for 2014-5 are estimations.

³² בנק ישראל, דוח שנתי 2012, [פרק ב' - התוצר, השימושים וענפי המשק](#), תיבה ב'-1 - פריון העבודה בישראל בפרספקטיבה בין-לאומית, מרס 2013; הרצאת נגידת בנק ישראל בכנס האגודה הישראלית לכלכלה, [הפריון בישראל - המפתח לעלייה ברמת החיים - מבט לאחור והסתכלות קדימה](#), יוני 2015.

³³ בנק ישראל, דוח שנתי 2012, [תיבה ב'-1 - פריון העבודה בישראל מפרספקטיבה בין לאומית](#), מרס 2013.

מהפער ברמת הפריז בין ישראל למדינות ה-OECD. לפי מחקר של משרד האוצר,³⁴ יחס הון תוצר בישראל עמד בשנת 2011 על 2.79, לעומת יחס של 3.76 במדינות ה-OECD בממוצע, נמוך בשיעור של כ-26%. כאמור לעיל, פער זה במלאי ההון הפיזי בין ישראל למדינות ה-OECD עשוי להסביר חלק משמעותי מהפער בפריז העבודה בין ישראל למדינות המפותחות.

ניצולת העבודה: מספר שעות העבודה בישראל עומד על כ-1,928 בשנה, בהשוואה לכ-1,770 בממוצע במדינות ה-OECD, גבוה יותר בשיעור של כ-35.9%³⁵. ממוצע שעות העבודה למועסק בישראל עומד על כ-37.1 שעות לשבוע, והוא גבוה יחסית לממוצע במדינות ה-OECD העומד על כ-33.6 שעות בשבוע. לפי מחקרים, הקשר בין שעות העבודה למועסק לבין רמת הפריז לשעת עבודה הוא שלילי באופן מובהק (-0.85).³⁶ כלומר, שעות עבודה גבוהות יותר מביאות לרמת פריז שעתית נמוכה יותר.³⁷

הרכב העובדים: בעשור האחרון חל גידול ניכר בשוק העבודה בישראל. אולם, מרבית המשרות החדשות היו בשכר נמוך יחסית עם פריז נמוך ומלאי הון לעובד נמוך, מה שמשפיע באופן שלילי על הפריז.

ענפים עם פריז נמוך במיוחד: בענפי הבנייה, המסחר השירותים והאירוח, חשמל ומים והשירותים הפיננסיים הפריז נמוך במיוחד בהשוואה בינלאומית.

תחרותיות: לפי מודלים כלכליים שונים, רמת הפריז במשק צפויה להיות גבוהה יותר כאשר קיימת תחרות גבוהה מאחר וזו יוצרת לפירמות תמריץ להתייעל ולרכוש טכנולוגיות מתקדמות, המוביל לשיפור בפריז העבודה. לפי דוח הוועדה להגברת התחרות במשק³⁸, בישראל קיימת תחרות נמוכה לאור ריבוי קבוצות עסקיות השולטות במגוון רחב מאד של שווקים. לפי דוח בנק ישראל,³⁹ ייתכן כי רמת התחרות הנמוכה מסבירה הן את קצב הגידול הנמוך של הפריז והן את שיעורי ההשקעה הנמוכים בענפים המוטים לשוק המקומי

הוצאה ממשלתית פעילה בשוק העבודה: הוצאה ממשלתית גבוהה על מדיניות פעילה, כולל הוצאה על הקשרות מקצועיות ועל התאמת מקומות עבודה לאוכלוסיות ייחודיות, עשויה להביא להגדלת פריז העבודה. כאמור, ההוצאה הממשלתית הפעילה בשוק העבודה בישראל נמוכה בהשוואה למדינות ה-OECD (להרחבה ראו סעיף 4.3).

עומס רגולטורי: היבט נוסף של סביבת הפעילות העסקית מצוי בהיבטים בירוקרטיים, חוקיים ורגולטורים. לפי דוח בנק ישראל,⁴⁰ נמצא מתאם חיובי בין דירוג מדד Doing Business (הבוחר את הקלות של פתיחתו וניהולו של עסק בישראל) לבין רמת הפריז במדינות. בהתאם, דירוג הנמוך של ישראל במדד זה מתיישב עם פריז העבודה הנמוך יחסית של ישראל.

עובדים זרים: העסקת עובדים זרים בענפי המשק השונים (בעיקר חקלאות, בינוי וניקיון) מביאה לירידה בשכר באותם ענפים, ועל-כן עשויה להגדיל את התמריץ להעסקת עובדים בשכר נמוך ולהקטין את התמריץ להשקעות במיכון ובהון ופיתוח הון אנושי, והתוצאה היא פריז עבודה נמוך יחסית.⁴¹

³⁴ אסף גבע, מדוע פריז העבודה בישראל נמוך בהשוואה למדינות המפותחות?, אגף הכלכלה, משרד האוצר, מאי 2015.

³⁵ אסף גבע, מדוע פריז העבודה בישראל נמוך בהשוואה למדינות המפותחות?, אגף הכלכלה, משרד האוצר, מאי 2015.

³⁶ בנק ישראל, דוח שנתי 2012, תיבה ב'-1 - פריז העבודה בישראל מפרספקטיבה בין לאומית, מרס 2013.

³⁷ יש לציין כי ייתכן שקיימת גם סיבתיות הפוכה, במדינות בעלות פריז נמוך המועסקים עובדים יותר שכדי להגיע לרמת החיים הרצויה, ובמדינות בעלות פריז גבוהה, המועסקים עובדים פחות שעות ומעדיפים יותר פנאי

³⁸ משרד האוצר, דוח הוועדה להגברת התחרות במשק, מרס 2012.

³⁹ בנק ישראל, דוח שנתי 2012, תיבה ב'-1 - פריז העבודה בישראל מפרספקטיבה בין לאומית, מרס 2013.

⁴⁰ בנק ישראל, דוח שנתי 2012, תיבה ב'-1 - פריז העבודה בישראל מפרספקטיבה בין לאומית, מרס 2013.

⁴¹ אגינדה כלכלית חברתית לישראל 2008-2010, דוח הוועדה לעידוד תעסוקת ישראלים והקטנת מספר העובדים הזרים בחקלאות בראשות פרופסור צבי אקשטיין, ינואר 2010.

אשראי לעסקים קטנים ובינוניים: בנייתו של מרכז המחקר והמידע של הכנסת⁴² נמצא שמשקל העסקים הקטנים (עד 50 עובדים) בתוצר נאמד בכ-40% ומשקלם באשראי העסקי נאמד בכ-10%, פער זה נקרא "פער פיננסי", וקיימת מחלוקת אם מדובר בכשל שוק הדורש התערבות ממשלתית או לאו. ייתכן כי חלוקת אשראי שוויונית יותר תביא להגדלת פריון העבודה בחלק מהעסקים הקטנים. יש לציין כי אשראי משמש, בין היתר, להשקעות בהון פיזי, ואכן הנתונים מעלים כי ההשקעות ומלאי ההון למועסק בפלח העסקים הקטנים נמוכים משמעותית בהשוואה לממוצע במשק ובהשוואה לעסקים גדולים.

צעדים להגברת הפריון: יש לציין כי במסגרת דיוני התקציב בממשלה הוצגו נתונים על פריון העבודה בישראל וכן על צעדים שיש לנקוט להגדלת הפריון וכושר התחרותיות של התעשייה המקומית לרבות: האצת חיבורי מפעלים לגז טבעי, תמריצי מס לעידוד השקעות של יחידים בחברת הזנק, קרנות הון לעסקים קטנים ובינוניים, הקמת רשות חשמל מאוחדת, הקמת רשות לאומית לחדשנות ותכניות אקטיביות לעידוד תעסוקת חרדים וערבים.⁴³ במסגרת הצעת חוק התוכנית הכלכלית שהוגשה לאישור הכנסת נכללים חלק מנושאים אלו המצריכים שינויי חקיקה.

6. ניתוח מגדרי

בהחלטת ממשלה מספר 2084 מיום 7 באוקטובר 2014 נקבע כי תקציב המדינה יכלול ניתוחים מגדריים של משרדי הממשלה. לפי החלטת הממשלה חובת הניתוח המגדרי תהיה באופן הדרגתי ובתקציב לשנת 2015 תכלול ניתוח מגדרי של 10% מתקציב המשרד. בשנת 2018 תהיה חובת ניתוח מגדרי של 100% מהתקציב.⁴⁴

בהצעת התקציב של משרד הכלכלה מפורט ניתוח מגדרי בשלושה תחומים: בתי ספר מקצועיים לנוער, עידוד תעסוקת ערבים ולשכת המדען הראשי. להלן תמצית הניתוח המגדרי כפי שהוצג בהצעת התקציב.

בתי ספר מקצועיים לנוער – בשנת 2014 תקציב בתי הספר המקצועיים היה כ-420 מיליון ש"ח. בשנת תשע"ה למדו בבתי הספר לנוער של משרד הכלכלה 12,213 תלמידים, מתוכם 9,711 תלמידים (80%) ו-2,502 תלמידות (20%).

עידוד תעסוקה של האוכלוסייה הערבית – משרד הכלכלה מפעיל תוכנית של מרכזי הכוון תעסוקתיים במטרה לעודד את תעסוקת האוכלוסייה הערבית. בשנת 2014 השתתפו כ-8,518 משתתפים חדשים בפעילות המרכזים, כ-60% מהמשתתפים היו נשים. קיים הבדל בין קבוצות שונות בהתפלגות המגדרית: בקרב הבדואים בדרום 48% מהמשתתפים היו נשים, בחברה הערבית בצפון ובמרכז 67%, בקרב הדרוזים והצ'רקסים בצפון 57% ובקרב הבדואים בצפון 66%.

לשכת המדען הראשי – בנייתו של התקציב שחלוק על ידי קרן המו"פ, המהווה קרן מרכזית של המדען הראשי, עולה כי התקציב שניתן לנשים היווה כ-36%. חישוב זה מתבסס על ההנחה שההרכב המגדרי של החברות הפונות לקרן דומה להרכב המגדרי בתחום ההייטק. סך התקציב של הקרן בניכוי תוכניות מיוחדות הינו כ-750 מיליון ש"ח.

תקציב תוכניות תנופה והחממות הטכנולוגיות הינו כ-140 מיליון ש"ח בשנת 2015. כ-5% מהיזמים הפונים לתוכנית תנופה אשר מוכוונת ליזמים בתחילת דרכם הן נשים. כ-8% מהפונים לתוכנית החממות המיועדת ליזמים בשלבים מתקדמים יותר הן נשים.

⁴² להרחבה ראו: איתמר מילרד, סקירת מגזר העסקים הקטנים וניתוח משקלו באשראי העסקי ובתוצר העסקי, מרכז המחקר והמידע של הכנסת, אוקטובר 2013.

⁴³ משרד האוצר, התקציב והתוכנית הכלכלית לשנים 2015 – 2016, אוגוסט 2015.

⁴⁴ החלטת ממשלה 2084 מיום 7 באוקטובר 2014.

